

HÜKÜMETLER VE HALKLA İLİŞKİLER

Salim ATAY

M.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Araştırma Görevlisi

Abstract

The role of public relations in government varies widely. In very real sense, the purpose of government itself closely matches the purpose of public relations. Successful government maintains responsive, mutual understanding based on two-way communication with citizens.

I-GİRİŞ

Yüzyıllardır üzerinde tartışılan ve hatta çatışılan hükümet etme çabasının, içinde bulunduğumuz yüzyılın sonlarına yaklaştığımız bu yıllarda, yoğun bir biçimde "halkla ilişkiler" kavramı üzerinde odaklaştığı söylenebilir. Yazılı tarih boyunca izlenen toplumsal hareketliliğin, en belirgin nedenlerinden biri olarak gözlenebilen iktidar arayışları, hangi tür rejimin ürünü olursa olsun halkın desteğini yanına alma gayreti üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım zannedildiği gibi sadece günümüzde yönetime gelmenin en yaygın biçimi, halkın seçim ve desteğine bağlı demokratik sistemlerin bir sonucu değildir. Aksine demokrasi dışı yönetimlerin temel alındığı eski toplumlar da dahi liderler yönetimlerinde halkın desteğine önem vermişlerdir.

Aristo yüzyıllar önce; "*çevre son derece kompleks, insanların politik kapasiteleri ise basit, bu ikisi arasında bir köprü inşa edilebilir mi?*" sorusu ile halkla ilişkileri ve üstleneceği rolü tartışmaya açmıştır. Bir komutan olarak Büyük İskender'in başarılarının arkasında halk desteği ise bilinen bir gerçektir[1;562]

Günümüz egemen devletlerinden Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşundan bu yana tüm devlet adamlarının en çok üzerinde durdukları konulardan birisi, iyi halkla ilişkiler olmuştur. Halen en başarılı halkla ilişkiler çalışmalarının yürütüldüğü ülkenin yine Amerika Birleşik Devletleri olduğu söylenebilir.

Tarihi son derece eski olan bu etkinliklerin 1970'li yıllara kadar olan gelişim süreci, bu yıllardan sonra hızlı bir büyümeye dönüşmüştür. Dünyanın değişik bölgelerinde

etkili bir biçimde yürütülmekte olan halkla ilişkiler çalışmalarının % 60'a yakın bir kısmı 1975-1981 yılları arasında başlatılmıştır. Gerek proje bazında, gerekse bu projelerde çalıştırılacak personel ve bütçeler konusundaki en hızlı gelişmeye 1975 yılı temel alınabilir. Kuşkusuz bu gelişmeler öncelikle çağdaş ve eğitilmiş halk topluluğuna sahip ülkelerde başlamıştır ve halen günümüzde gelişmekte olan ülkelere de önemi hızla kavranan bir konu haline gelmiştir.

Demokratik yönetimlerin iş başında olduğu ülkeler, halkla ilişkilerin önemini daha önce anlamışlardır. "Demokrasi, hür habercilik ve bağımsız bilgiyle yaşayacaktır" ifadesi demokratik sistemlerin konuya bakışını tanımlaması açısından yeterlidir[1;562].

Halen yönetim ve halkla ilişkiler dendiğinde ilk aklı gelen siyasal ilişkilerdir. Seçimlerin halkın oyuyla gerçekleşmesi, siyasi iktidara aday güçlerin halkla ilişkiler ve propagandaya ne kadar çok gereksinim duyduğunun göstergesidir. Fakat bu yaygın anlayış eksiktir. Çünkü artık günümüzde, sadece siyasi iktidara seçimle egemen olmak yeterli değildir. Sosyal ve ekonomik içerikli her hükümet programı halkı yakından ilgilendirmektedir. Hükümetler, her türlü politika ve uygulamalarını, kendilerini seçen kitlelerle paylaşmak, onları bilgilendirmek ve çoğunlukla da, desteklerini almak zorundadırlar.

Bu çalışmada siyasi partilerin yürüttükleri yönetime aday olunan süreçte gerçekleşen halkla ilişkiler ve propaganda çabaları üzerinde durulmayacaktır. Mevcut hükümetlerde halkla ilişkilerin rolü ve bu rolün gerçekleştirilmesi sürecinde karşı karşıya kalınan farklı kitle örgütleri ve kurumlarla olan etkileşim tartışılacaktır.

II-HÜKÜMETLERDE HALKLA İLİŞKİLERİN ROLÜ

Hükümetler toplumun her kesimi ile etkileşim halindedirler ve gerçekte hükümetin bütün etkinlikleri halkı yakından ilgilendirdiği gibi, halkın da bu etkileşimden doğan düşünceleri hükümetleri yakından

ilgilendirmektedir. Bu durum, demokratik yönetimlerdeki tüm duyarlı hükümetlerin amaçlarıyla, halkın beklentilerinin örtüşmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Fakat ne yazık ki, hükümet yetkililerine sahip oldukları halkla ilişkiler anlayışı sorulduğunda genellikle alınan yanıt, "özellikle bir halkla ilişkiler programı yürütmedikleri, halka sadece yaptıkları icraatlar hakkında bilgi verdikleri" yönündedir. Hükümetlerin temeldeki **ilk amacı**; icraatları hakkında halkı bilgilendirmek olmalıdır. **İkinci amaç**; halka hizmet veren görevli kesimlerin, halka karşı saygılı olmaları gibi önemli moral değerleri kazanmalarındır ki bu, genellikle her türlü hizmetin topluma aktarıldığı uç noktalar durumundaki kamu görevlilerinin, görevlerini daha özenle ve saygılı bir biçimde yapmalarını içermektedir. **Üçüncü amaç**; hükümetin uyguladığı çeşitli politikaları ve çalışmalarını halkın doğrudan anlayabilmesini sağlamak ve onların bu politika ve uygulamalarda desteğini kazanmaktır. Genellikle değişik kimlik ve kültürdeki bireylerden oluşan geniş halk kitleleri için, bu uygulamaları ve politikaları anlayabilmek güç ya da pek mümkün olmayabilir. Böylece de halkın katılımı ve desteği yeterince sağlanamamış olabilir. **Dördüncü amaç** ise; hükümetlerin çalışanları ile halk arasında çift yönlü bir iletişim olanağını sağlamaktır, böylece hükümetlerle halkın beklentileri arasında bir uyum oluşacaktır[2;466].

Özellikle demokrasiyle yönetilen gelişmiş ülkelerde, halkın istek ve beklentilerine göz yummak, onları görmemezlikten gelmek, halkla ilişkiler çalışmaları için en büyük düşman sayılabilirler[3;463].

Demokratik katılımlı her hükümetin yürütmesi gereken halkla ilişkiler çalışmalarını kısaca şöyle özetlemek olasıdır; yapılan çalışmalar hakkında halk gerektiği şekilde bilgilendirilmeli ve onların da bu konulara katılımı, desteği sağlanmalıdır. Demokrasi dışı yönetimlerde halkla ilişkiler hemen hiç önemli görülmezken, gelişmekte olan ya da az gelişmiş, demokrasiyle yönetilen toplumlarda hükümetlerin, halkı politika ve çalışmalarından haberdar etmesi çok güç ya da olanaksız olduğu söylenebilir. Bu tür ülkelerde halka ulaşacak hizmetler değişik sorunlar yüzünden son derece kısıtlıdır. Özellikle ekonomik sorunlar en doğal uygulamaları bile güç ya da olanaksız kılabilir. Bu koşullar altında halkın yeni uygulamalar konusunda bilgilendirilmesi ve tepkilerinin alınmasında olanaksızlaşabilmektedir. Öte yandan gelişmiş ülkelerde, gerçekleştirilmesi amaçlanan her türlü projelerin en yararlı şekliyle kamuoyuna sunulabilmesi için, hiç bir masraftan

kaçınılmadan yeterince eğitilmiş insan istihdam edilebilmektedir.

Örneğin A.B.D'de tarım bakanlığınca geliştirilen yeni bir uygulamanın yaşanabilirliğini sağlamak amacıyla, 144 uzman eleman istihdam edilmiş ve sadece bu çalışma için proje harici 1.5 milyon dolar ayrılmıştır[3;466].

II-1. Halkın Bilgilendirilmesi:

Demokratik toplumlarda hükümetlerin halkla ilişkiler çalışmalarının başında halkın en doğal hakkı olan bilgilendirilmesi gelir. Bu bilgi akışı hükümetlerin içerisinde özelleşmiş bazı birimler ve kanallarla yapılmaktadır. Bilgilendirme hem yönetimdeki tüm katmanlar arasında gerçekleşirken, hemde toplumun tümüne ulaştırılır. Sağlanan bilgi akışı sürekli ve genelde global niteliktedir. Örneğin A.B.D 120 ayrı ülkede bilgi sağlayacak temsilciliklere sahiptir. Bu temsilcilikler yoluyla denizaşırı ülkelere dahi sağlıklı iletişim kurabilmekte ve oralarındaki toplumların tepkisini yine aynı kanallarla ülkesindeki merkezlere iletebilmektedir.

Amerika'nın Sesi Radyosu II. Dünya Savaşı sırasında, ülke toprakları dışındaki askerlere ve sivillere bilgi ulaştırmak amacıyla kurulmuştur. Yine hemen her ülkenin halka bilgi sağlayacak ulusal televizyon ve radyoları bulunmaktadır. Aynı amaçla yazılı medya, kitaplar, broşürler, filmler, çeşitli sanatsal etkinliklerden yararlanılabileceği gibi; bilim adamları, düşünürler, sanatçılar, öğrenciler ve değişik kültürel gruplardan da yararlanılabilir.

II-2. Halkın Katılımı:

Hükümet yetkililerince en çok göz önünde bulundurulması gereken fakat genelde göz ardı edilen bir konu, halkın yapılmak istenenler konusunda onayını almaktan çok, karar süreci de dahil uygulanmaya katılmalarını sağlamak, isteklendirmektir. Aslında yönetimlerde buna karşı oldukça direnç sahibi olan bir kesim de yok değildir, bunlar projeleri en ince ayrıntılarına kadar düşünüp planlayan bürokratlardır. Daha önceden özenle belirlenen bazı kuralların halkın katılımıyla değişime uğrayabileceği gerçeği onları rahatsız ederse de, çabaların istenen yönde verimli bir biçimde gerçekleşebilmesi için halkın katılımı kuşkusuz gereklidir[4;91].

Öte yandan sağlıklı karara ulaşmada halktan kaynaklanan bazı sorunlar da olabilir. Örneğin uzmanlık

gerektiren karmaşık sorunlar karşısında farklı eğitim düzeyindeki bireyler, sorunu anlayamayabilir ya da mevcut önerilere olumlu bakamayabilirler. İkinci bir olumsuzluk ise, bir sorun hakkında ne tür çözümler getirilirse getirilsin, bireyler ısrarla daha önceden sahip oldukları politik eğilim ve görüşler yönünde karara etki etmek isteyebilirler.

III-ETKİLİ BİR HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Halkla ilişkilere yönelik çalışmalar uzun bir süreci ve planlamayı gerektirmektedir. Tüm uzun süreli planlarda olduğu gibi halkla ilişkiler çalışmalarında da ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınabilmektedir. Zaten işin doğasından kaynaklanan bu tür sorunlara bir de hükümetlerce yürütülmeyle kaynaklanan, fazladan bir direnç gelişebilmektedir. Bu yüzden hükümetlerin ilgili bölümlerinde çalışan uzmanlar, diğer kurumlarda çalışan meslektaşlarına oranla daha fazla olumsuz ve kuşkulu davranışlarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Demokratik sistemlerde karşılaşılan ve uzun süreli çatışmalardan kaynaklanan dostça olmayan bu yaklaşımları başlıca dört temel üzerine oturtmak olasıdır:

1. Devam edegelen bir mücadele, basın "halkın bilme hakkı" kavgasını verirken, hükümetin halk tarafından neyin bilineceğine kendisinin karar verme isteği.

2. Hükümet içerisindeki yasama ve yürütme kurulları arasında acımasızca seyreden gücün dengelenmesi mücadelesi. Örneğin, Belediye Başkanı ile Belediye Meclisi, Başbakan ile Millet Meclisi arasında olduğu gibi.

3. İktidar arayışı için süregelen büyük partiler arası mücadele. İktidarda olmayan partinin bir propogandist ordusunun iktidarda olanı orada tutmak, dışarıda kalanı ise iktidar dışında alıkoymak gücünden korkusu.

4. Bazı endüstri kuruluşlarının, değişik kurumlar ve diğer kazanılmış hakları temsil eden sivil örgütlerin hükümetin uygulamalarını veya yasal yaptırımlarını protestosu. Hükümetleri, özellikle kendilerinin karşısında olan kurumları ve halkın olanaklarının kullanılış biçiminin küçümsenmesi ve aşağılanması.

Bu olumsuz kaynaklar, hükümetlerin icraatlarını tüm düzeylerde daraltmakta ve engelleyebilmektedir [5:536].

III-1. Hükümetler Ve Medya

Basın, yönetimlerin planlı ya da plansız her türlü halkla ilişkiler çalışmasında kendilerini vazgeçilemeyecek kadar önemli bir kaynak olarak göstermektedir.

Basının hükümetler için önemi; eğitim düzeyi yüksek, gelişmiş ülkelerde çok daha fazla iken, gelişmekte olan ülkelerde de bu önem hızla kavranmaktadır[6:82]. Gelişmiş batılı ülkelerde basının ne kadar yaşamsal bir öneme sahip olduğunu vurgulaması açısından Amerika tarihinin etkin isimlerinden Thomas Jefferson'un şu sözünü hatırlamak yararlı olacaktır: "*Eğer benden basınsız bir hükümet mi, yoksa hükümeteşiz bir basın mı, arasında bir karar vermem istense, bir an bile düşünmeye gerek duymadan ikincisini tercih ederdim*" [5:478].

Ülkelerin tarihinde rol oynamış pek çok devlet adamının da vurguladığı basının önemi, hükümetleri bu konuda yasal düzenlemeler yapmaya özendirmiştir. Basına karşı tüm demokratik rejimlerde ortak olarak benimsenen "Basının Özgürlüğü" ilkesidir. Bu ilkeyi yürürlükte tutabilmek ve hükümetlerle basın kuruluşları arasındaki diyalogu sağlıklı bir şekilde yönlendirebilmek için pek çok ülke gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da maddeler bulunmaktadır.

Yasalar basının var olmasını sağlayan, *gazeteci, gazete sahipleri ve okuyucu* kitleleri ile yönetimler arasındaki ilişkilerin iki taraftan birisinin haksız üstünlüğü yönünde gelişmemesinde önemli rol oynar.

Basın ve hükümetler arasındaki önemli diyalog ortamının, sağlıklı bir biçimde yürütülmesine yönelik pek çok yasa, sivil örgütlenmeler ve özel çabalara karşın yine de, dünyanın hemen hiç bir yerinde ne basının hükümetlerden, ne de hükümetlerin basından her zaman memnun olduğunu söylemek olası değildir. Taraflardan birisinin veya her ikisinin de birbirinden memnun olmayışı veya olanmayışının temelinde yatan neden "**basının halkın bilme özgürlüğü konusundaki mücadelesine karşın, hükümetlerin, basının kendilerinin izin verdiği kadarını halka yansıtması isteğidir**". Basın hükümetlerin gerçekleştirmiş veya planlanan tüm icraatlarını açığa çıkarma, onları halkın gözü önüne serme çabasındayken, hükümetler sadece uygun gördükleri şeylerin kamuoyunun bilgisine sunulmasını istemektedirler.

Bu çatışmaya örnek olabilecek, gerek dünya basınından, gerekse ülkemizden hükümete karşı halka basın kanalıyla yansıyan pek çok skandalı örnek göstermek olasıdır. 1970'li yılların ortalarında Amerika'da gerek görüntülü medyada, gerekse yayınlarda en çok izlenen ve okunan konu uzunca bir zaman Watergate skandalı olmuştur. Bu skandal ortaya çıktığında dönemin devlet başkanı Richard Nixon basına karşı düşmüce tavırlar içerisine girmiş ve bilgi vermekten kaçınmıştır. Hatta bu yüzden bazı ulusal yayın organları fazladan uzman personel istihdam etme yoluna gitmişlerdir[2:471]. Ülkemizde de yakın bir geçmişte basın aracılığı ile halka duyurulan Susurluk olayı, kamuoyunun uzun süre yakından izlediği ve tepkisinin kitlesel boyutlara ulaştığı toplumsal bir olaydır.

Akademisyenler ve basın mensupları çalışma özgürlüklerini sonuna kadar kullanma gayreti içerisindeyken, yönetim kadrosundaki (özellikle) bürokratlar yeterince güvenli görmedikleri konuları basına sızdırmama çabası içindedirler. Bir yanda basın kuruluşları her türlü toplantı ve mitingi yakından izlemeye çalışırken, öte yandan yönetim onları uzak tutmaya çalışır. Aksi halde istenmeyen türde bilgilerin basın tarafından belirlenmesinden doğacak sonuçlar, cezalandırmaya kadar gidebilecektir.

III-2. Yasama Kurulları

Hükümetlerin başarılı halkla ilişkiler çalışması gerçekleştirilmesinde hemen hemen en önemli engel muhalefettir. Yasama kurullarının muhalefet kanadı daima icranın yapmak istediği uygulamaları engelleme gayreti içerisindeyken, Herşeyi kuşkucu bir tavır içerisinde irdeler ve eğer onları engelleyemezlerse bile en azından verimliliği sınırlamayı başarırlar. Yasama kurullarının muhalefet kanadı, basın kadar hükümetlerin üzerine gitmese de, gerçekte belkide basından daha çok zarar verebilmektedir[5:485].

Eğer hükümetlerin uygulamalarına yönelik uzmanlaşmış birimleri ve profesyonel çalışanları yoksa, muhalefetin bu olumsuz propagandaları karşısında güç durumda kalacak ve hatta başarısız olacaktırlar. Öte yandan bazı iktidar yöneticileri ise bu gerçeği kabullenmeyip, halkla ilişkiler konusundaki çalışmalarını sorulduğunda; *"halkla ilişkiler adına yapılan her türlü çalışmanın gereksiz para ve insan israfı olduğunu, hükümetlerinin ciddiyeti öngördüğünü ve bu tür faydasız uygulamaların peşinde olmayacağını"* belirtmektedirler. Açıkça görülmektedir ki, bu şekilde düşünen hükümetler

halkla ilişkiler çalışmalarını gerektiği gibi algılayamamakta hatta onu küçümsemektedirler. Oysa ki icra sorumluluğu olmayan bu yüzden de tüm dikkatini hükümetin uygulamalarına yöneltmiş bir muhalefetin, pek çok uzman, teknik adam, danışman ve yöneticiyle birlikte çalışarak kamuoyunda oluşturduğu karşıt havayı dağıtabilecek ve kendi lehine çevirebilecek en yetkili organ etkili bir halkla ilişkiler birimidir[7:291].

III-3. Diğer Siyasi Partiler

Hükümetin bulunduğu yasama kurullarında yer alsın almasın, tüm siyasi partiler hükümetin yerini alabilmek için son derece etkili propaganda çabalarını yürütürler. Planlı olarak yürütülen bu tür propagandaların ana teması hükümetlerin uygulamalarından kaynaklanan hatalar, eksiklikler ve yetersizliklerdir. Hükümetler pek çok değişken ve direnç karşısında politikalarına işlerlik kazandırmaya çalışırken, diğer siyasi partiler oluşturdukları stratejiler doğrultusunda halka iner ve onlarla ilişkilerini güçlendirme çabalarını sürdürürler.

Öte yandan hükümete karşı pek çok şey de basın tarafından haber niteliği taşıyabilir. Bu durum diğer adayların her türlü propagandalarının basın yoluyla halka ulaştırılması demektir.

Bu çabaların tümü, hükümetleri halka karşı zayıflatıcı ve desteğini azaltıcı etkenlerdir. Eğer hükümetler bu propagandalar karşısında ayrı bölümler altında karşı bir program yürütmezlerse, başarılı da olsalar uzun süre iktidarda kalmaları beklenemez.

III-4. Baskı Grupları Ve Kazanılmış Haklar

Hükümetlerin yeni proje ve uygulamalarından rahatsız olan değişik gruplar arasında endüstri kuruluşlarını ve daha önce kazanılmış bazı hakların savunulması ilkesinden doğmuş sivil örgütleri sayabiliriz. Ticari amaçlı pek çok kuruluş hükümetlerin getirdiği ve kendi lehlerine olmayan değişikliklere karşı direnç gösterirler ve genellikle de kamuoyuna doğrudan ticari anlamda kendilerinin zarar görüyor olmalarından bahsetmek yerine, halkın da benimseyeceği içerikte, bu tür kuruluşların tehdit edicisi durumundaki hükümete bağlı organları yıpratıcı ve küçük düşürücü nitelikte propagandaları yayımlamaktadırlar.

Kazanılmış hakların korunmasına ilişkin baskı kuruluşlarının eylemleri de hükümete karşı son derece etkili halkla ilişkiler çabalarını içermektedir. Örneğin

sağlık alanında gerçekleştirilmek istenen değişiklikler gibi, halkın büyük çoğunluğunu ilgilendiren projeler karşısında pek çok hükümet kamuoyunun tepkisini almak kaygısıyla, projeleri hayata geçirmekte yavaş davranmakta ya da hiç gündeme getirememektedir.

IV-SONUÇ

Hükümetlerin daha etkili bir yönetim sergileme çabasında olduğu, halkın ise örgütlü bir biçimde yönetime daha çok katılma gayreti gösterdiği günümüzde, hiç bir siyasi iktidar iyi planlanmış bir halkla ilişkiler programı olmadan uzun süreli hükümet edemeyecektir. Gelişen teknolojinin de olanaklı kıldığı yönetilenlerin yönetenleri daha yakından izleme arzusu ve bunu kendisine amaç edinmiş kişi ve sivil kuruluşların varlığı hükümetleri sadece seçim dönemlerinde değil, iktidarda oldukları tüm yasal süre boyunca halktan gelen uyarıları dikkatle göz önünde bulundurmaya zorunlu kılmaktadır.

Halkla ilişkiler günümüzde uyumlu ve başarılı bir siyasi iktidar gerçekleştirebilmede rol alabilecek en önemli konulardan biri olarak kendisini göstermektedir. Bu konuya yeterince profesyonel yaklaşabilen ve gerekli özeni gösteren iktidarlar, halkla daha barışık ve etkili bir yönetim ortaya koyma olanağı bulabileceklerdir.

KAYNAKLAR

- [1]-Scott M. Cutlip, Allen Center, Glen M. Broom, *Effective Public Relations*, Prentice-Hall Inc., New Jersey, 1985.
- [2]-S. Watson Dunn, *Public Relations A Contemporary Approach*, Irwin Homewood, Illinois, 1986.
- [3]-Scott M. Cutlip, Allen H. Center&Glen M. Broom, *Effective Public Relations*, Prentice-Hall International, Inc., 7. B., 1994.
- [4]-Güngör Önal, *Halkla İlişkiler*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1997.
- [5]-Scott M. Cutlip&Allen H. Center, *Effective Public Relations*, Prentice-Hall, Inc., 4. B., 1971.
- [6]-M. Alaeddin Asna, *Halkla İlişkiler*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1969.
- [7]-James E. Grung&Todd Hunt, *Managing Public Relations Programs*, CBS College Publishing, New York, 1983.